

جرائم زنانه

جرم ۹۰ درصد زنان زندانی مربوط به مواد مخدر است

حوران کوربان‌نسیب

در جرائمی که زنان مر تکب می شوند، همسران آنها نقش پر رنگی دارند. حدود ۳ درصد از زندانیان کشور را زنان تشکیل می دهند و جرم ۹۰درصد آنان در ارتباط با مواد مخدر است.

■ ■ ■

نگاه مدیران قوه قضائیه نسبت به زندانیان زن، متفاوت تر از نگاه آنان به مردان زندانی است. زنان ممکن است تحت شرایط خاصی مر تکب جرم شده باشند و به همین دلیل نسبت به زن، رافت اسلامی بیشتری لحاظ می شود. ضمن اینکه برخی زندانیان زن هم متأهل و دارای فرزند هستند که با ماندن آنها در زندان ممکن است کانون خانواده دچار آسیب شود.

■ **از گان‌هایی که باید فریادس زنان باشد**

آخرین آمارهای منتشر شده نشان می دهد ۳درصد از ۲۴۰هزار زندانی ایرانی، زنان هستند و در کشور ما حداقل ۷هزار زن در زندان به سر می برند. مجلس هم در موضوعات مربوط به زنان زندانی به طور جدی ورود کرده و در راستای بهبود وضع آنان با قوه قضائیه نیز مباحث حقوقی و مسائل مرتب با احکام قضایی را که برای آنان زندانی است، مورد پیگیری قرار داده است.

علاوه بر بخش های مختلف دستگاه قضا، از گان های مختلفی هستند که می توانند به زنان زندانی در موضوعات مختلف کمک کنند. معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری و دولت، مجلس شورای اسلامی و به خصوص فراسیون زنان و خانواده و ستاد

یادداشت

حاضر سولتانی *

نحوه رفتار با زنان زندانی به عنوان یکی از افتار آسیب پذیر جامعه در سراسر جهان مورد توجه نظام های حقوقی کشورهای مختلف بوده و در این راستا در مجموعه قوانین داخلی خود مواءای را به این

قشر از زندانیان اختصاص داده اند. در بُعد بین المللی هم بالغ بر ۵۰سال پیش سندی تحت عنوان «قواعد حداقل استاندارد رفتار با زندانیان» در سازمان ملل به تصویب رسید که در مورد همه زندانیان به طور یکسان یاد شده اعمال می شود. سند سازمان ملل در خصوص زندانیان در زمره اسناد بین المللی حقوق بشر محسوب می شود و با توجه به اینکه صرفاً حقوق افراد خاصی تحت عنوان زندانیان را مورد حمایت قرار می دهد در دسته اسناد خاص بین المللی نیز قرار می گیرد، اما از حیث ماهیت، سند یاد شده دارای جنبه اعلامیه‌ای است و از این جهت بر دولت‌های عضو الزام آور نیست، بلکه صرفاً دارای ارزش اخلاقی و سیاسی است. البته محتوای اعلامیه یاد شده در بسیاری از اسناد حقوق بشری الزام آور گنجانده شده که از این جهت رعایت مفاد آن بر دولت‌های عضو آنها الزام آور است.

■ **سند داخلی حمایت از زندانیان زن**

سند استاندارد رفتاری با زندانیان سازمان ملل حاوی چهار فصل و ۷۰ ماده است که در هر فصل به موضوعات مهمی درباره حقوق و تکالیف زنان زندانی که در انتظار محاکمه هستند(متهمان و مظنونان زن) و نیز زنان زندانی که مجازات حبس خود را سببری می کنند(محکومان زن) به طور مجزا پرداخته است.

در بعد داخلی، آیین نامه سازمان زنان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور که حاوی مقرراتی درباره حقوق و وظایف زندانیان، امه از زن و مرد است نیز در سال ۸۰ تصویب شد. سپس در چند نوبت مورد بازنگری قرار گرفت و نسخه کنونی آن در تاریخ ۸۹/۲/۲۱به تصویب ریاست مسخه قضائیه رسیده است. در این آیین نامه مقررات حمایتی خوبی برای زنان زندانی پیش بینی شده است.

اینکه یکی از زنانی که با این جرم در زندان به سر می برد، به ازای جابه جایی نیم کیلو شیشه تنها ۵۰ هزار تومان دریافت کرده بود و این در حالی است که مردان برای حمل این میزان مواد مخدر حداقل ۱۰۰ میلیون تومان دریافت می کنند.»

معصومه آقاپور علیشاهی افزود: «این موضوع نشان می دهد این زنان یا به اجبار مواد مخدر جابه جا کرده اند یا به دلایلی توسط خانواده هایشان معتاد شده و چون منبع در آمدی نداشته اند، ناچار به حمل مواد مخدر شده اند. نبود آگاهی و نیاز مالی دو عاملی است که زنان را به مسیری هدایت می کند تا با دریافت کمترین مبلغ حاضر به جابه جایی حجم زیادی از مواد مخدر شوند، بنابراین طعمه خوبی برای قاچاقچیان مواد مخدر می کنند.

■ **جابه جایی نیم کیلو شیشه فقط ۵۰هزار تومان**

تعداد زنان زندانی در زندان‌های استان‌ها متفاوت است، ولی در مقایسه با متوسط جهانی که ۱۰درصد زندانیان را زنان تشکیل می دهند، از وضعیت بهتری برخوردار هستیم.

نمانیده مردم سبستر در مجلس شورای اسلامی، نخستین کسی بود که سال گذشته با اعلام اینکه جرم ۹۰درصد زنان زندانی مربوط به مواد مخدر است در این باره به خبرگزاری خانه ملت گفت: «قاچاقچیان مواد مخدر هم بیشتر به این دلیل از ظرفیت زنان برای حمل مواد مخدر استفاده می کنند که دستمزد آن‌ها در برای جابه جایی این مواد پایین تر از مردان است، کما

صدور احکام پایند الکترونیکی هم در حال گسترش است و برای زنان زندانی اید آل است چون بهتر ین محل و مکان برای این افراد در خانه و نزد فرزندانشان است

ملاحظات پیرامون وضعیت زنان در زندان

براین الف) مردان و زنان باید تا حد امکان در زندان‌های جداگانه یا بخش‌های مجزای یک زندان تحت بازداشت قرار گیرند(ب) در زندانی که همزمان مأمکات را به پدرش مردان و زنان می کند باید مجموعه مکان‌های متعلق به زندان کاملاً مجزا باشد.»

■ **مراقبت‌های پیش از زایمان در زندان**

از جمله حقوق مهم زنان در قواعد جهانی این است که زنان حامله نباید به زندان فرستاده شوند مگر اینکه واقعاً جایگزین دیگری وجود نداشته باشد. چنانچه فرستادن آنها به زندان اجتناب‌ناپذیر باشد، باید برای آنان چه در دوران پیش از زایمان و چه در دوران شیردهی، تمهیدات خاصی پیش بینی شود. مسائل حساس خاصی در خصوص کاربرد هر گونه مهارکننده آمینتی حین زایمان وجود دارد. همیشه باید فرض بر این باشد که هیچ زن آبینتی فرزند خود را در زندان به دنیا نیارد.

در اسناد بین المللی نیز به این مهم اشاره شده است. مثلاً در قاعده ۲۳ قواعد حداقل استاندارد برای رفتار با زندانیان آمده است: «باید در زندان زنان امکانات خاصی برای مراقبت‌های پیش از زایمان و پس از آن وجود داشته باشد. در موارد ممکن باید تمهیدات لازم جهت به دنیا آمدن نوزاد در بیمارستانی خارج از زندان اتخاذ شود. چنانچه کودک در زندان متولد شود، این امر نباید در گواهی ولادت درج شود.»

■ **تأثیرات حبس بر زنان**

هنگامی که به مادران مقیم زندان اجازه داده می شود کودکان شیرخوار خود را همراه داشته باشند، باید تمهیدات لازم برای ایجاد شیرخوار گاه مجزها به کارکنان واحد صلاحیت اتخاذ شود تا نوزادان مزبور هنگامی که تحت مراقبت مادران خود نیستند، آنجا قرار داده شوند. در زندان‌هایی که مخصوص پذیرش زنان است، کارمندان نیازمند آموزش‌های خاص هستند. تشخیص اینکه تأثیرات حبس بر زنان غالباً متفاوت با تأثیرات آن بر مردان است، اهمیت دارد. شرایط خیزادگی ناشی از فقدان آنان معمولاً متفاوت است، زیرا بیشتر زنان یا یکنه سرپرست خانواده هستند یا مسئولیت اصلی مراقبت از اعضای درجه اول یا سایر اعضای خانواده را بر عهده دارند. در برخی فرهنگ‌ها احتمال طرد زنان زندانی توسط

نظر کارشناس

صدور بیشتر احکام پایند الکترونیکی

فرهنگ ضمانت در جامعه ما سابقه طولانی دارد اما اعتمادهای ناپجا به دوستان، همکاران و نزدیک‌ترین افراد نیازمند یک آسیب شناسی جدی است. نبود مادر در خانه می تواند مشکلات زیادی به دنبال داشته باشد، به خصوص مادرانی که سرپرست خانواده بوده و خرج خانه و زندگی را می دهند. مشکلاتی که زندان برای زن سرپرست خانواده به بار می آورد نه فقط سلامت اخلاقی در آن خانواده، بلکه سلامت اجتماعی یک محله را هم تهدید می کند.

خوشبختانه دستگاه قضا به موضوع مجازات‌های جایگزین حبس از شعار عبور کرده و به مرتبه عمل رسیده است و تعداد قابل توجهی از افرادی که هیچ سوء سابقه‌ای ندارند و صرفاً بر حسب یک سهل انگاری گرفتار زنان شده‌اند، توانسته‌اند با استفاده از عفو به خانه برگردند.

در خصوص زندانیانی که مر تکب جرائم غیر عمد شده‌اند و اکثر زنان زندانی از این دست هستند، قضات باید وضعیت زندانیان را بررسی کنند و مشخص شود که آیا ادامه ماندن آنها در زندان بر اساس قوانین و مقررات لازم و ضروری است یا خیر؟ و اگر واقعاً لازم است که در زندان بمانند، در غیر این صورت زمینه خروج از زندان با استفاده از تسهیلات و عفوهای دوره‌ای فراهم شود.

از سوی دیگر صدور احکام پایند الکترونیکی هم در حال گسترش است و برای زنان زندانی ایدآل است چون بهترین محل و مکان برای این افراد در خانه و نزد فرزندانشان است. با صدور بیشتر احکام پایند الکترونیکی هم فرد زندانی تحت نظارت سازمان زندان‌ها قرار می گیرد و هم خانواده زندانی از هم نمی باشد و از بسیاری از آسیب‌های اجتماعی پیشگیری می شود. مخصوصاً زنان زندانی که سرپرست خانواده هم هستند، به شدت به این وضعیت نیازمندند. مشغول به کار کردن زندانیان زن هم می تواند مشکلات و تنش های ناشی از حبس را برای آنان کاهش دهد و باید زمینه اشتغال این زندانیان که تعداد کمی هم هستند، فراهم شود.

در آمذزایی برای زنان زندانی و به ویژه زنانی که سرپرست خانوار هستند، ضروری است. کارگاه‌های بند زنان باید گسترش یابد و بهبود وضعیت معیشتی و اشتغال زندانیان زن در اولویت برنامه‌ها قرار گیرد. تعداد بسیار زیادی از زنان زندانی پس از خروج از زندان ممکن است از سوی خانواده و اجتماع طرد و درگیر آسیب‌های مختلف اجتماعی شوند و دوباره به زندان بازگردند، به همین دلیل توانمند کردن زنان زندانی به نفع تمام جامعه است.

■ **مریم جعفری زاده / حقوقدان**

و نه چاره‌ای برای بدهی‌های سر به فلک کشیده آنها پیدا شده است.

در تازه‌ترین مورد رسیدگی به وضعیت زندانیان زن، دادستان تهران ۲۲ مرداد همراه جمعی از معاونان خود و دادستان‌های شهرستان‌ها و سایر قضات دادسراها به زندان زن(فرچک در شهرری) رفت.

با توجه به تأکید و حساسیت رئیس قوه قضائیه در زمینه مشکلات مربوط به زندان و افراد بازداشت شده اقداماتی از سوی دادستانی تهران در حال پیگیری است و رسیدگی به وضعیت زندانیان تحت قرار به‌طور ویژه در دستور کار است.

علی القاضی مهر پس از دیدار و گفت‌وگوی چهره به چهره با زندانیان و بررسی درخواست‌های آنها زمینه آزادی یا اعطای مرخصی به تعدادی از زندانیان زن را فراهم کرد. در این دیدار وضعیت زندانیان مورد بررسی قرار گرفت.

القاضی با تأکید بر اینکه باید نسبت به موضوع بازداشت زنان نگاه حساسیت بیشتری داشت، زیر وضعیت زنان متفاوت از مردان است و بعضاً در مواردی در زندگی مشترک بعضی از بانوان تابع تصمیم شوهر هستند. مثلاً

در جرائم حمل مواد مخدر تحت تأثیر شوهر مرتکب جرم می شود، بنابراین در چنین شرایطی قضات هم در مقام صدور قرار بازداشت و سایر فرآ‌های تأمین و هم در مقام صدور حکم و تعیین مجازات حتماً باید وضعیت و جنسیت فرد را لحاظ نماید.

خانواد مشان زیاد است.

کارکنانی که با زندانیان زن کار می کنند باید نسبت به همه این موضوعات هوشیار باشند و برای نقش خود آموزش ببینند. این امر نیز در ماه ۵۳حداقل استاندارد برای رفتار با زندانیان سازمان ملل یاد شده است.

■ **پیوند مادر و کودک**

این احتمال وجود دارد زمانی که در زندان هستند در معرض تبعیض قرار گیرند. به طور متوسط از هر ۲۰ زندانی ۱۹ نفر آنان مرد هستند. این نشانگر آن است که گرایش زندان‌ها به این سمت است که در منظر مرانه اداره شوند. معمولاً معنای آن این است که رویه‌ها برنامه‌ها بر پایه نیازهای جمعیت اکثریت مردان طرزحری شده و با نیازهای زنان ناطابق یافته وگاهی هم ناهفته است. این امر یکی از نخستین جزوهمای تبعیض وضعیت اسکان‌هاست.

برخی نظام‌های زندانیانی تعدادندکی زندان ویژه زندانیان زن دارند. این مسئله نشان دهنده این است که ممکن است زنان بسیار دور از خانواده باشند و همین امر باعث سخت‌تر شدن ارتباطات خانوادگی آنها می‌شود. در مواردی که زن اصلی ترین یا یکنه سرپرست کودکان یا سایر افراد وابسته باشد، نگرانی‌های فوق العاده‌ای را به همراه دارد. پیوندهای خانوادگی از مسائل بسیار مهم در امور زندانیان است. اینکه به زندانیان زن فرصت داده شود تا پیوندهایشان را با کودکان خود حفظ کنند از اهمیت خاصی برخوردار است. در صورت امکان باید به زندانیان زن این فرصت داده شود تا در دوره‌های زمانی کوتاه‌زندان را ترک کنند تا در کنار خانواده باشند.

هنگامی که کودکان برای ملاقات به زندان می آیند، باید اجازه برقراری ملاقات‌ها در محل حفظ بسمت خصوصی به آنان داده شود. ملاقات‌ها هرگز نباید بسته زدن تمامی و فرامه‌ها و اقدامات خود را به سمت بازپروری و بازسازگاری اجتماعی محکومان با هدف کاهش تکرار جرم و افزایش میزان خروجی محکومان سوق دهند که در این راستا باید به شرایط اقلیمی فرهنگی، بومی و ویژگی‌های مردم‌شناسانه محکومان نیز توجه شود.

■ **نگهداری کودک در زندان**
موضوع مادران زندانی دارای فرزندان خردسال بسیار حساس است. در برخی نظام‌های قضایی به مادران اجازه داده می شود نوزادان خود را کنار خود در زندان نگهداری

معرفه کتاب

مقررات زندان‌ها

کتاب مجموعه قوانین و مقررات زندان‌ها در تعامل با سازمان زندان‌ها و اقدام‌های تأمینی و تربیتی تهیه شده است. این کتاب مشتمل بر قوانین و مقررات معتبر مربوط به زندان‌ها، بازداشتگاه‌های امنیتی، موقت، ویژه متهمان جرائم خاص، اردوگاه‌های خاص نگهداری محکومان مواد مخدر و روانگردان، نگهداری، اعزام و بدرقه متهمان، حقوق و تکالیف زندانیان تعاون و حرفه آموزشی و صنایع زندانیان، تفکیک و طبقه‌بندی زندانیان، عفو، تخفیف، مرخصی زندانیان و... است.

دکتر الهام امین‌زاده، معاون سابق حقوقی رئیس‌جمهور هدف از انتشار چنین کتابی را آگاهی از حقوق زندانیان و تکالیف آنان، چارچوب‌ها و ضوابط حاکم بر این مجازات، تشکیلات سلسله‌امنی و آسایش عمومی، جلوگیری از تضییع حقوق اشخاص و اصلاح مجرمان دانسته است. بشر در طول تاریخ، در پی دفاع از حقوق، آزادی، جان و مال خویش بوده و متجاوزان به آسایش و امنیت خود را کیفر داده است. واکنش اجتماعی در برابر پدیده مجرمانه و چگونگی برخورد با مجرمان طی قرون متمادی دستخوش تغییرات فراوان شده است.

یکی از قدیمی‌ترین و رایج‌ترین این واکنش‌ها، حبس یا زندان است. این کیفر در طول تاریخ به نحوی وسیع و گاه ناعادلانه مورد استفاده قرار گرفته است. استفاده گسترده از مجازات زندان و نگرانی از اجرای بی‌قید و بند آن سبب شده تا فلاسفه و اندیشمندان بسیاری در خصوص شرایط نگهداری مجرمان در زندان، حقوق زندانیان و دیگر قواعد حاکم بر این مجازات، اصول و چارچوب‌هایی را بی‌ریزی کنند.

به تدریج نظریات اندیشمندان حقوق جزا (و در سده اخیر متفکران علم جرم‌شناسی) در قالب اصولی محکم و الزام‌آور در قوانین جزایی کشورها مورد تأیید و تصویب قرار گرفته است، به‌طوری‌که امروزه در متون قانونی همه کشورها به حقوق زندانیان و اصول حاکم بر نحوه اجرای مجازات زندان توجه و بر لزوم رعایت آن تأکید شده است.

در این کتاب آگاهی از حقوق زندانیان و تکالیف آنان، چارچوب‌ها و ضوابط حاکم بر این مجازات، تشکیلات سازمانی حاکم بر نظام زندان و زندانبانی، وظایف و تعهدات مسئولان زندان و به‌طورکلی نظام حقوقی حاکم بر نحوه اعمال کیفر حبس در جهت برقراری عدالت، جلوگیری از تضییع حقوق اشخاص و اصلاح مجرمان تشریح شده است.

■ ■ ■

کتاب حقوق خانواده (از دواج، طلاق و فرزندان) با نگاهی به مفاهیم فقهی و سنتی در شرع و قانون به قلم دکتر عبدالحسین شیروی، استاد تمام دانشگاه تهران و به مت تمام مطالعه و تدوین تکب علوم انسانی دانشگاه‌ها(سنت

منتشر و روانه بازار شد. دکتر عبدالحسین شیروی در معرفی این کتاب نوشته است: حقوق خانواده در وهله اول باید به بهبود کنش‌های اجتماعی و تقویت ارزش‌های اخلاقی در خانواده کمک کند. تعریف استاندارد‌های رفتاری توسط قانونگذار می‌تواند در این جهت کارآمد باشد. احترام قانونگذار به دو جنس مرد و زن، ایجاد تعادل در حقوق و تکالیف آنها و توجه به نیازهای متعارف و منطقی آنان از جمله اصولی است که نظام حقوقی باید از آن بهره گیرد. دخالت حداقلی در روابط بین والدین و فرزندان از دیگر اصولی است که به مردم مستند. فصل اول این کتاب، به مباحث ازدواج و نظام حقوق خانواده در ایران مورد بررسی قرار گرفته و گاهی نیز به صورت تطبیقی به نظام‌های دیگر اشاره شده است. زن و مرد از طریق نکاح و ازدواج با یکدیگر به نام خانواده ایجاد می‌کنند که ستون‌های این بن‌بازن و بر مبنای فصل اول این کتاب به مباحث ازدواج و نکاح اختصاص دارد. مباحث نکاح در هفت گروه دسته‌بندی شده است. در گفتار اول مفهوم، انواع و مشخصات نکاح بررسی می‌شود. سپس مسائل مربوط به خواستگاری و نامزدی بیان می‌گردد. قواعد منع شامل مواضع ناشی از قرابت و غیر آن در گفتار سوم و شرایط انعقاد نکاح در گفتار چهارم بحث می‌شود. بهره و نفعه در گفتار پنجم، حقوق و تکالیف زوجین در گفتار ششم و تفصیلات نکاح بر مبنای می‌گردد. به گفته دکتر شیروی، این کتاب در وهله اول دنبال افزایش ادبیات حقوقی کشور و تنوع بخشیدن به منابع حقوقی است که به دانشجویان کمک می‌کند تا با سلیقه‌ها، روش‌ها و استدلال‌های متفاوت حقوقی آشنا شوند.

ارائه یک کتاب به روز در حقوق خانواده که قوانین مرتبط را در صورت یکپارچه مورد بررسی قرار دهد، از دیگر اهداف این کتاب است. به این منظور، مواد قانون مدنی با آخرین اصلاحات در پر توسط قوانین مرتبط از قبیل قانون حمایت خانواده (۱۳۹۱) و آیین‌نامه اجرایی آن (۱۳۹۴)، قانون نحوه افسدای جنین (۱۳۸۲) و آیین‌نامه اجرایی آن (۱۳۸۳)، قانون اجرای محکومیت‌های مالی (۱۳۹۴)، قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست و بندسرپرست (۱۳۹۲)، قانون حمایت از کودکان و نوجوانان (۱۳۸۱)، قانون تنظیم نظام خانواده و جمعیت (۱۳۷۲) با لحاظ اصلاحیه‌های (۱۳۸۸) و (۱۳۹۲) مورد بررسی قرار گرفته است. تنظیم کتابی قابل فهم و منسجم که بتواند به شیوه آموزشی مفاهیم پیچیده حقوقی را در جملات و عبارات ساده بیان کند، از دیگر اهداف تدوین این کتاب است.